

Robert Lisowski

Biuro Projektów Unijnych

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Rola funduszy strukturalnych w latach 2007–2013 w budowie gospodarki opartej na wiedzy

Wraz ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej włączyliśmy się w realizację Strategii Lizbońskiej, której zasadniczym celem jest uczynienie z Unii Europejskiej do 2010 r. najbardziej konkurencyjnej, dynamicznej i opartej na wiedzy gospodarki świata. Należy zatem oczekiwać, że członkostwo Polski w UE pozwoli na stworzenie lepszych warunków rozwoju nauki i badań, spowoduje także dalsze pobudzenie innowacyjności i przedsiębiorczości w naszym kraju.

Z wielu analiz wynika, że innowacyjność polskiej gospodarki i polskich przedsiębiorstw jest niska. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce mają duże trudności z wprowadzaniem rozwiązań innowacyjnych przede wszystkim z powodu wysokich kosztów ich opracowania i wdrożenia. Ponadto brak rozwiniętej infrastruktury komercjalizacji osiągnięć naukowo-technicznych w Polsce powoduje, że inwestowanie w nowe technologie i tworzenie nowych firm jest związane ze zbyt wysokim ryzykiem, hamującym wykorzystanie badań naukowych w gospodarce.

W Polsce wydatki na badania i rozwój to mniej niż 0,6% PKB, przy czym nieco więcej niż połowa z nich pochodzi ze źródeł prywatnych. W przeliczeniu na 1 badacza wydatki w sferze B+R wynoszą w Polsce zaledwie 21 tys. euro, podczas gdy w 25 państwach UE łącznie – 156 tys. euro, a w najbogatszej unijnej „piętnastce” – ponad 170 tys. euro (dane GUS z 2004 r.). W konsekwencji tak niskich nakładów mamy do czynienia z:

- brakiem instytucji pomostowych pomiędzy obszarem nauki a przedsiębiorstwami,
- spadkiem zatrudnienia w sferze B+R w jednostkach badawczo-rozwojowych,
- wzrostem dekapitalizacji aparatury naukowo-badawczej.

W celu poprawy innowacyjności polskich przedsiębiorstw, w czerwcu 2002 r. podjęto inicjatywę uruchomienia projektów celowych dla regionalnych strategii innowacji (RSI). Zadaniem RSI jest wspomaganie władz lokalnych we wdrażaniu efektywnego systemu wspierania innowacyjności w regionach, budowanie partnerstwa i współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a przemysłem oraz wzmocnienie i wykorzystanie potencjału regionalnego sektora akademickiego i naukowo-badawczego dla rozwoju przedsiębiorczości i wzmocnienia konkurencyjności. Ponadto celem RSI jest upowszechnianie możliwości efektywnego wykorzystania funduszy strukturalnych na badania i rozwój w regionie oraz promowanie innowacyjnego wizerunku regionu.

W ramach funduszy strukturalnych przyznanych Polsce na lata 2007–2013 największe środki na działania wspierające innowacyjną, opartą na wiedzy gospodarkę znajdujemy w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka oraz Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Jego głównym celem jest rozwój polskiej gospodarki oparty na innowacyjnych przedsiębiorstwach. Ten cel zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy,
- wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

W ramach PO IG będą wspierane projekty innowacyjne co najmniej w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Projekty innowacyjne w skali regionu będą wspierane w ramach 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO). Należy podkreślić, że PO IG nie jest kontynuacją Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”, 2004–2006 (SPO-WKP). Przedsiębiorcy, którzy będą chcieli realizować inwestycje o charakterze zbliżonym do tych, które były realizowane w ramach cieszącego się ogromną popularnością działania 2.3. SPO-WKP Dotacje dla MSP na inwestycje, będą mogli uzyskać wsparcie w ramach jednego z 16 RPO, funkcjonującego w ich województwie. Uzupełnieniem działań bezpośrednio skierowanych do przedsiębiorców będzie wsparcie systemowe dla sieci instytucji otoczenia biznesu oraz innowacyjnych instytucji okołobiznesowych (np. parków technologicznych, inkubatorów technologicznych, centrów zaawansowanych technologii). W ramach PO IG projekty będą realizować przedsiębiorstwa, w tym małe i średnie, instytucje otoczenia biznesu oraz ich sieci, wysokospecjalistyczne ośrodki innowacyjności, jednostki naukowo-badawcze i jednostki administracji centralnej.

PO Innowacyjna Gospodarka podzielono na dziewięć priorytetów. Priorytet I „Badania i rozwój nowoczesnych technologii” to przede wszystkim dotacje na badania naukowe, które mają szansę pomóc w poprawieniu pozycji konkurencyjnej naszej gospodarki. O wsparcie z tego priorytetu mogą się ubiegać uczelnie, sieci i zespoły naukowców (zwłaszcza młodych, również studenci!) i konsorcja naukowo-przemysłowe, ale także jednostki pozauczelniane, które zajmują się badaniami i rozwojem, przedsiębiorcy (przede wszystkim małe i średnie firmy). Za środki na te cele odpowiada Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ma ono do zagospodarowania aż 1,1 mld euro, które można wydać na: przygotowanie strategii dla poszczególnych sektorów gospodarki, badania naukowe (te, które znajdą zastosowanie w gospodarce, również badania w ramach np. studiów doktoranckich), zatrudnienie wybitnych specjalistów z zagranicy, którzy stworzą zespoły badawcze na polskich uczelniach, badania przemysłowe, które prowadzą firmy. Na wsparcie nauki przeznaczone są również dotacje zarezerwowane w priorytecie II „Infrastruktura sfery B+R”. Za wydanie pieniędzy w ramach tego zadania odpowiada również Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego; jest to ponad 1 mld euro. O pieniądze mogą się ubiegać m.in.: jednostki naukowe, sieci naukowe i konsorcja naukowo-przemysłowe, w tym centra zaawansowanych technologii i centra doskonałości, uczelnie, jednostki organizacyjne, które zarządzają pracami z zakresu badań i rozwoju i organizują je. Otrzymają one dotacje na zakupy specjalistycznego sprzętu i unowocześnienie laboratoriów, pod warunkiem pracy nad rozwiązaniami, które mają szansę na wdrożenie komercyjne. Środki z tego priorytetu przeznaczono także na stworzenie sieci współpracy naukowców, informatyzację polskich placówek naukowych i stworzenie baz danych polskiej nauki. Trzeci priorytet to pieniądze dla przedsiębiorców, którzy chcą wejść w nowoczesne technologie. Na priorytet III „Kapitał dla innowacji” przeznaczono 289 mln euro. Pieczę nad nimi będzie sprawował Minister Gospodarki. Na te środki mogą liczyć przede wszystkim: małe i średnie firmy, fundusze kapitałowe i Krajowy Fundusz Kapitałowy, instytucje otoczenia

biznesu: centra transferu technologii i innowacji, akceleratory technologii, inkubatory, parki naukowo-technologiczne, organizacje zrzeszające potencjalnych inwestorów, organizacje przedsiębiorców i pracodawców. Priorytet IV „Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia”, o największej alokacji wynoszącej aż 2,9 mld euro, to również dotacje dla firm. Dzięki tym środkom firmy będą mogły otrzymać dotacje na wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań. Przedsiębiorcy będą mogli sfinansować m.in. wdrożenia wyników prac badań i rozwoju (jeśli mają one sens ekonomiczny), uruchomić produkcję, zaangażować doradców, sfinansować inwestycje niezbędne do stworzenia działu badań i rozwoju w swojej firmie, sfinansować szkolenia, doradztwo i inwestycje niezbędne do opracowania i wdrożenia wzorów użytkowych i przemysłowych. Firmy mogą się ubiegać o dotacje na inwestycje, które pomogą wprowadzić innowacyjne rozwiązania (przede wszystkim technologiczne) w produkcji i usługach. Na pomoc mogą także liczyć te firmy, które chcą zatrudnić znaczną liczbę osób. Największe szanse mają projekty innowacyjne w skali światowej. Uzupełnieniem dotacji na inwestycje jest priorytet V „Dyfuzja innowacji”. Dzięki 339,15 mln euro firmy, które są innowacyjne, będą mogły otrzymać dotacje na rozwinięcie współpracy z innymi podmiotami. Ma to pomóc w rozprzestrzenianiu nowoczesnych rozwiązań. Środkami na ten cel będzie zarządzało Ministerstwo Gospodarki. O dotacje mogą się ubiegać grupy przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu o zasięgu ogólnokrajowym, sieci instytucji otoczenia biznesu o znaczeniu ponadregionalnym, specjalistyczne ośrodki innowacyjności, firmy. Będą mogły sfinansować przede wszystkim doradztwo w dziedzinie tworzenia parków technologicznych, klastrów, inkubatorów technologicznych i centrów transferu technologii, a także tworzenie takich instytucji. Za pieniądze z UE ma powstać sieć otoczenia biznesu o znaczeniu ponadregionalnym, świadcząca usługi w zakresie działalności innowacyjnej przedsiębiorców.

Ministerstwo Gospodarki będzie odpowiadać za promocję Polski na świecie. W tym celu w programie znalazł się priorytet VI „Polska gospodarka na rynku międzynarodowym”. Na jego realizację przeznaczono ponad 349 mln euro. Te środki mają pomóc w poprawieniu wizerunku Polski. W 2015 r., dzięki tym środkom, Polska powinna być postrzegana jako atrakcyjny partner gospodarczy, państwo, w którym można korzystnie lokować inwestycje i prowadzić biznes. Za dotacje unijne zostanie sfinansowany rozwój usług turystycznych. Na pieniądze mogą liczyć firmy, samorządy, instytucje publiczne i instytucje otoczenia biznesu zaangażowane w promocję gospodarczą i turystyczną Polski. Dzięki unijnym dotacjom będzie można otrzymać wsparcie na: rozwój sieci centrów obsługi inwestorów w Polsce, przygotowanie terenów pod inwestycje; małe i średnie firmy będą mogły sfinansować pomoc w wejściu na zagraniczne rynki. Zostaną sfinansowane: promocja turystycznych walorów Polski, tworzenie nowej oferty i systemu informacji turystycznej (m.in. na Euro 2012), internetowy system obsługi przedsiębiorców, którzy szukają partnerów handlowych i chcą inwestować w Polsce.

Dwa ostatnie priorytety mają pomóc zbudować społeczeństwo informacyjne. Priorytet VII „Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji” ma zbliżyć urzędy do obywatela za pośrednictwem internetu. Urzędy państwowe mają zarezerwowane środki na stworzenie platform oferujących e-usługi. Informatyzacja ma zawitać m.in. do sektorów: zabezpieczenia społecznego, podatków, zamówień publicznych, rejestracji działalności gospodarczej, rejestrów sądowych, ochrony zdrowia, ochrony środowiska. Możliwe będą przebudowa i dostosowanie rejestrów państwowych i infrastruktury państwa do oferowania elektronicznych usług. Przeznaczono na to wszystko 670 mln euro, a nad wykonaniem planów będzie czuwał Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Priorytet VIII „Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki” to środki na prawidłowe korzystanie z e-usług. Przeznaczono na niego 1,2 mld euro. Pomoc z tego priorytetu będą mogły otrzymać małe i średnie firmy, ale również samorządy i organizacje

pozarządowe, które z nimi współpracują. Dzięki unijnym dotacjom ma się upowszechnić dostęp do internetu i nastąpić rozwój elektronicznych usług. Te pieniądze są w szczególności przeznaczone dla obszarów wiejskich.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

27 września 2007 r. Komisarz ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równych Szans Vladimir Spidla podpisał decyzję Komisji Europejskiej przyjmującą do realizacji Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007–2013. Jest to największy w historii Unii Europejskiej program współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Jego budżet to 11,4 mld euro – środki przeznaczone m.in. na aktywną pomoc dla osób bezrobotnych, niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, na wsparcie sektora oświaty, na szkolenia przedsiębiorców i pracowników. Wsparcie finansowe, tak znaczne i w tak niespotykanym dotąd w Polsce zakresie, będzie służyć przyspieszeniu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrostowi zatrudnienia oraz zwiększeniu spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej. Program Operacyjny Kapitał Ludzki stanowi więc odpowiedź na wyzwania, jakie przed państwami członkowskimi UE stawia odnowiona Strategia Lizbońska (na szczeblu krajowym te wyzwania zostały określone w Krajowym Programie Reform na lata 2005–2008). Poprzez realizację wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego program przyczyni się do urzeczywistnienia założeń Strategii Lizbońskiej w Polsce, czyli m.in. do pełniejszego wykorzystania zasobów pracy, wzrostu konkurencyjności gospodarki, zmniejszenia skali wykluczenia społecznego, podniesienia jakości kapitału ludzkiego poprzez kształcenie i szkolenie, a także do poprawy efektywności zarządzania w administracji publicznej i jakości świadczonych usług publicznych.

Jakie będą efekty wdrażania Programu? Program Operacyjny Kapitał Ludzki pozwoli m.in. na:

- zwiększenie do 60% (z 54,5% w 2006 r.) wskaźnika zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15–64 lata) w Polsce;
- zmniejszenie do 14% (z 21% w 2005 r.) wskaźnika zagrożenia ubóstwem.

Oczekuje się m.in., że dzięki realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

- szkoleniami zostanie objętych około 610 tys. pracowników przedsiębiorstw, 24 tys. pielęgniarek i położnych, a także 1200 lekarzy deficytowych specjalności (onkologia, kardiologia i medycyna pracy);
- wsparcie otrzyma około 950 tys. osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym 250 tys. osób w wieku do 24 lat i 150 tys. osób w wieku 50–64 lat;
- środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej otrzyma około 100 tys. osób, dzięki czemu powstanie około 110 tys. nowych miejsc pracy;
- wsparcie otrzyma 355 publicznych instytucji rynku pracy oraz około 1900 instytucji pomocy społecznej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym:

- I. Zatrudnienie i integracja społeczna – 506,2 mln euro (w tym 430,3 mln euro z EFS);
- II. Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących – 778,0 mln euro (w tym 661,3 mln euro z EFS);
- III. Wysoka jakość systemu oświaty – 1006,2 mln euro (w tym 855,3 mln euro z EFS);
- IV. Szkolnictwo wyższe i nauka – 960,4 mln euro (w tym 816,3 mln euro z EFS);

- V. Dobre rządzenie – 610,9 mln euro (w tym 519,2 mln euro z EFS);
- VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich – 2256,9 mln euro (w tym 1918,4 mln euro z EFS);
- VII. Promocja integracji społecznej – 1552,9 mln euro (w tym 1320,0 mln euro z EFS);
- VIII. Regionalne kadry gospodarki – 1588,5 mln euro (w tym 1350,2 mln euro z EFS);
- IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach – 1703,4 mln euro (w tym 1447,9 mln euro z EFS);
- X. Pomoc techniczna – 456,8 mln euro (w tym 388,3 mln euro z EFS).

W ramach komponentu centralnego (priorytety I–V) wsparcie będzie skierowane głównie na zwiększenie efektywności struktur i systemów instytucjonalnych, a środki komponentu regionalnego (priorytety VI–IX) zostaną przeznaczone na wsparcie osób i grup społecznych. Realizacja priorytetu X (Pomoc techniczna) pozwoli na sprawne wdrażanie i monitorowanie postępów realizacji programu oraz promocję Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce.

Instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych priorytetów PO KL (instytucjami pośredniczącymi) są:

- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (priorytety I i II),
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (priorytet III),
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (priorytet IV),
- samorządy województw (priorytety VI–IX).

Integracja regionów Polski z UE stanowi wyzwanie i sprawdzian konkurencyjności dla małych i średnich przedsiębiorstw. Rozwój przedsiębiorczości ma fundamentalne znaczenie dla sukcesu gospodarczego kraju jako całości. Warunkiem realizacji tego zadania jest wspieranie gospodarki opartej na wiedzy w Polsce. Fundusze strukturalne Unii Europejskiej na lata 2007–2013 pozwolą dokonać przełomu w innowacyjności i konkurencyjności gospodarki polskiej, przez wiedzę, edukację i utylitarne badania naukowe. Taki rozwój gospodarki narodowej spowoduje jej konkurencyjność w Europie i na świecie i przyczyni się do zwiększenia liczby miejsc pracy w Polsce.

Literatura

1. Lisowski R., 2007, *Europejski Fundusz Społeczny – próba bilansu wdrażania w latach 2004–2006* [w:] *Fundusze unijne – czy wykorzystamy szanse dla Polski*, T. Sanecki (red.), Kraków.
2. *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007–2013*, wersja zatwierdzona przez Radę Ministrów 30.10.2007 r.
3. *Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007–2013*, wersja zatwierdzona przez Komisję Europejską, wrzesień 2007 r.
4. Sartorius W., 2006, *Gospodarka oparta na wiedzy i społeczeństwo informacyjne w Polsce Wschodniej*, Warszawa.
5. Tomkiewicz N., 2007, *Obszar wspierania przedsiębiorczości* [w:] *Fundusze unijne – czy wykorzystamy szanse dla Polski*, T. Sanecki (red.), Kraków.

The Role of Structural Funds to be Used from 2007 to 2013 in Building Knowledge-based Economy

Joining the structures of European Union, Poland started the implementation the Lisbon Strategy that aims to make the economy of European Union the most competitive, dynamic and knowledge-based in the world by the year 2010. Among all the structural funds that Poland received for the years 2007–2013, the biggest money supporting the development of innovative, based on knowledge economy are to be found in the Innovation Economy Operational Programme as well as the Human Capital Operational Programme. The funds will help to make a breakthrough in Polish economy in the areas of innovativeness and competitiveness by means of knowledge, education and utilitarian scientific researches. Such development will make the national economy more competitive both in Europe and in the world.